

K OTÁZCE PŘIJETÍ ČESKÉ KONFEDERACE PRAŽSKÝM GENERÁLNÍM SNĚMEM V ROCE 1619

Karolina Adamová

a) Příprava české konfederace a legislativní právní akty týkající se konfедераčního hnutí v českém státě v první polovině roku 1619

K přípravě textu České konfederace přistoupili čeští evangeličtí stavové již v průběhu první poloviny roku 1619. Docházelo k mnohým jednáním se zástupci inkorporovaných zemí, zejména s Moravou i s představiteli evangelických stavů Horních a Dolních Rakous.

V období od dubna do července 1619 vyústila konfедераční jednání českých stavů se stavy inkorporovaných zemí ve vydání takzvaných recesů českými direktory stavů Slezska a Horní a Dolní Lužice. S moravskými stavy uzavřeli čeští direktori smlouvu.¹

Již v dubnu roku 1619 podali slezští stavové českým direktorům seznam svých politických požadavků.² Byli si vědomi toho, že čeští direktori počítají se Slezskem jednak jako se spojencem v protiabsolutistickém a protihabsburském odboji, jednak jako s účastníkem konfederace. Byli proto přesvědčeni, že je příhodná doba ke splnění jejich politických požadavků.

Slezané požadovali, aby se v budoucnu řešily záležitosti týkající se celého království na generálním sněmu za přítomnosti zástupců stavů všech inkorporovaných zemí. V této souvislosti uváděli zvláště otázku volby českého krále. Zasazovali se za realizaci volební monarchie. Do té doby byl český panovník volen (přijímán) na zasedání českého zemského sněmu a ostatní země neměly rovný hlas s Čechy, ale pouze se formálně k volbě (přijímání) panovníka vyjadřovaly. Slezané dále žádali, aby došlo k přivtělení Opavského knížectví ke Slezsku. O toto území usilovala rovněž i Morava. Dalším požadavkem slezských stavů bylo, aby česká kancelář "v lepší řád uvedena a netoliko ... kancléřem, ale i místokancléřem, sekretáři i jinými osobami přísežnými náležitě opatřena byla." Tato formulace zahrnovala v sobě i přání Slezanů, aby také oni měli ve vedení české kanceláře své zástupce. Slezané měli dále zájem na vydání "vidimusu", to znamená ověření jejich privilegií uložených na Karlštejně. Tím mělo být zabráněno jakýmkoli pochybnostem o některých slezských právech a svobodách.

Z hlediska konfедераčního hnutí je významný pátý slezský požadavek, ve kterém se praví, že vůči žádnému obyvateli přivtělených zemí (tedy nejenom vůči Slezanům) nemá být v Čechách "obstavuňkův a represálií dopuštěno". Pouze v tom případě připouštěli slezští stavové postih obyvatel přivtělených zemí českými soudními orgány, když by jednání těchto osob směřovalo proti sjednocení (konfederaci) zemí českého soustátí.

Šestý slezský požadavek měl charakter občanskoprávní. Dědictví ze Slezska do Čech a naopak se vždy mělo "propouštět" oprávněným dědicům. Poslední požadavek směřoval proti případnému zvýšení celních poplatků mezi Čechami a Slezskem.

Dne 22. dubna 1619 vydali čeští direktori Slezanům reces, ve kterém přislíbili splnění všech slezských požadavků.³ Pokud se týkalo Opavska, měla být tato záležitost řešena na obecném sněmu, nebo jiným vhodným způsobem.

Recesy podobného obsahu jako byl reces pro Slezsko vydalo české direktorium i stavům z Dolní a Horní Lužice. Jednání hornolužických stavů s českými stavy probíhala z podnětu Jana Albína Šlika. Reces dolnolužickým stavům byl vadán již 28. května 1619 a reces hornolužickým stavům byl vydán 18. července téhož roku.

Mnohá jednání vedli čeští stavové se zástupci moravských evangelických stavů. Květnového brněnského zemského sněmu, který byl zahájen počátkem května roku 1619 se účastnila také česká deputace vedená Jindřichem Matyášem Thurnem. Na konfederční návrhy Čechů tlumočené Moravanům českou deputací, reagovali moravští stavové kladně. Vyjádřili s uzavřením konfederace souhlas, jak o tom svědčí i dopis, který zaslali o několik dní později pražskému direktoriu.⁴

Dne 9. května 1619 oznámili moravští stavové Ferdinandu II., že hodlají obnovit štěrboholskou konfederaci a spojit se s českými stavy v česko-moravskou konfederaci. Již 11. května 1619 pak moravští stavové žádali Ferdinanda, aby odvolal svá vojska z Čech, a aby bylo určeno místo, kde by se sešli zástupci konfederovaných zemí a uvažili "kterak by těmto všem rozbrojem a neřestem spomoženo bejti mohlo...". I když se moravští stavové obrátili na Ferdinanda s prosbou, přesto neopomněli zdůraznit, že v případě, kdyby Ferdinand nevyšel vstříc jejich požadavku, byli by nuceni postavit se proti jeho vojsku.⁵

Ještě v květnu roku 1619 jednali zástupci Moravy v Praze s českými stavy.⁶ Poselstvo vybavené písemnou instrukcí a plnou mocí od moravského zemského sněmu mělo v Praze dojednat konfederaci s Čechy, se Slezskem a oběma Lužicemi. Moravské poselstvo, které vedl Vilém z Roupova,⁷ mělo velmi konkrétně písemně vymezen okruh otázek, o kterých bylo zplnomocněného jednat.

V instrukci, vydané poselstvu moravskými direktory, byl v první řadě kladen důraz na to, že spolek- konfederace- bude uzavřen za účelem ochrany evangelické víry. Konfederace neměla ovšem znamenat nikterak průlom a zásah do poměrně autonomního postavení Moravy. Z instrukce dále vyplývá, že Moravané hájí prosazení realizace volební monarchie v zemích sdružených v konfederaci, i když jejich stanovisko v této otázce nebylo jednoznačné. Připouštěli i možnost tzv. přijetí panovníka. Avšak volba i přijetí panovníka, stejně jako korunovace českého krále se měly uskutečnit pouze na základě jednomyslné vůle všech stavů konfederovaných zemí. V instrukci byla věnována také pozornost instituci defenzorů v rámci celé konfederace. Bylo zdůrazněno jejich postavení jako obránců víry a zároveň byl podtržen i jejich světský význam a jejich správně výkoné pravomoci. Defenzori byli oprávněni svolávat sjezdy evangelických stavů a usilovat o nápravu všech věcí souvisejících s ochranou evangelické víry proti každému i proti samému panovníku. Moravané ovšem počítali také s tím, že defenzori budou oprávněni zasáhnout i v případech, kdyby se "na svobodu země sahalo", tedy ve věci výrazně světské a politické povahy. V textu instrukce jsou defenzori nazýváni konšely zemskými, což ještě více i po stránce formální vystihuje koncipování úřadu defenzorů jako orgánů správně politického charakteru. V instrukci bylo výslovně stanoveno, že činnost defenzorů při výkonu jejich pravomocí nemá být považována za "rebelii" vůči státní moci. Moravané usilovali i v rámci připravované konfederace o co největší autonomii. V textu instrukce byla například nastíněna otázka možného zřízení samostatné moravské

kanceláře. O zvláštní moravskou kancelář se zasazoval již Karel starší ze Žerotína v letech 1608 - 1614, kdy zastával úřad moravského zemského hejtmána.⁸

V případě Moravy nedošlo k vydání recesu, ale přímo k uzavření smlouvy mezi českými direktory a zástupci moravských stavů. Smlouva, která vycházela z rovnoprávnosti smluvních stran, byla uzavřena 5. července 1619.⁹ Týkala se i otázky zasedacího pořádku u nejvyšších zemských úřadů a pořadí nejvyšších úředníků při slavnostních průvodech. Nešlo zdaleka o věc novou, byla předmětem častých sporů mezi jednotlivými stavy již ve stoletích předcházejících.¹⁰ V souladu s "pořádkem starobylym" měl zaujímat nejčestnější místo nejvyšší půkrabí, dále následoval hejtmán markrabství moravského "a tak vždy dále jedna osoba z Čechů a druhá z Moravanů, jak kteří úřadové zemští vyšší a nižší po sobě jdou v stavu panském a rytířském." Ve smlouvě byl také uveden požadavek moravských stavů, týkající se přesného vymezení působnosti české kanceláře ve vztahu k Moravě a odkazovala na řešení tohoto požadavku na budoucí "porovnání" (tedy Českou konfederaci). Česká konfederace i zvláštní články ze září 1619¹¹ upravovaly podrobně otázku personálního obsazení české kanceláře a bylo zde mimo jiné stanoveno, že obyvatelé jednotlivých zemí nemají být bez souhlasu nejvyšších úředníků těchto zemí povolávání k úřednímu jednání do české kanceláře. Okruh záležitostí, ve kterých mohla česká kancelář rozhodovat ve věcech obyvatel inkorporovaných zemí, však v České konfederaci ani ve zvláštních moravských člancích vymezen nebyl.

Ve smlouvě z 5. července 1619 čeští direktori moravským stavům slíbili, že "listové" a "reversové", které dosud mají platnost a směřují proti svobodám a privilegiím Moravanů, budou zrušeny. Ustanovení, které by jasně toto zrušení proklamovalo však nebylo obsaženo ani v České konfederaci ani v ostatních dodatečných právních aktech s Českou konfederací souvisejících. Z několika konfедераčních článků ovšem jasně vyplývá, že jedna konfederovaná země nemá činit nic na úkor druhé konfederované země.¹² Z toho lze vyvodit, že ty právní normy, které by směřovaly proti suverenitě jednotlivých zemí anebo omezovaly jakýmkoli způsobem práva stavů těchto zemí, nemají být v praxi používány. Pokud se týká Opavska, slíbili čeští stavové Moravanům, že budou jejich územní nároky k Opavě řešit při nejbližší příležitosti, nejlépe na generálním sněmu. Připomeňme, že čeští stavové vyšli v případě Opavy nakonec vstříc územním požadavkům Slezska.

Komplex recesů (včetně smlouvy s Moravou) vydaný českými direktory stavům inkorporovaných zemí připravoval půdu pro přijetí České konfederace a tvořil právní základ konfедераčního hnutí v českém státě v jarních a letních měsících roku 1619.

Pokud se týká Horních Rakous, vyslalo pražské direktorium r. 1619 své poselstvo na dubnové zasedání hornorakouských stavů v Linci. Poselstvo tvořili Radslav mladší Vchynský a Petr Milner, kteří měli za úkol připravit půdu pro vzájemná konfедераční jednání.¹³

Hornorakušané, stejně jako i dolnorakouští stavové přivítali konfедераční stahy české strany se sympatiemi, což se projevilo i v dalších jednáních rakouských stavů s Matyášem Thurnem. Ve prospěch konfederace vyjednávali rakouští stavové i s Moravany a upomínali je na konfederaci uzavřenou v roce 1608 ve Štěrboholech.¹⁴

Hornorakouští a dolnorakouští stavové vyslali rovněž poselstvo do Uher ve složení Zachariáš Starzer, Ondřej Thonrandl a Hans Oldřich ze Stahremberka, které vyjednávalo v květnu roku 1619 o konfедераčních plánech s uherským palatinem Forgačem. Ten

neměl pochopení a poselstvo poselstvo se proto obrátilo přímo na uherské stavy, které byly jednání nakloněny.¹⁵

b) Přijetí České konfederace¹⁶

V červenci roku 1619 se sešel z podnětu českých direktorů v Praze generální sněm, který měl projednat text závažného dokumentu české státnosti nové ústavy českého státu-České konfederace.¹⁷ Text ústavy připravily předem zvláštní komise složená ze zástupců jednotlivých historických zemí. Český stát se měl svojí státní formou stát jakousi federací pěti historických zemí- Čech, Moravy, Slezska a Horní a Dolní Lužice-, které byly v ústavě důsledně označovány jako "tyto sjednocené země". Přesněji řečeno, Česká konfederace tento svazek pěti zemí nezakládala a nebyla tedy v tomto směru konstitutivním aktem. Nešlo zde totiž o žádné novum, neboť český stát se zeměmi inkorporovanými zde existoval v té podobě jako před Bílou horou již zhruba od 14. století. Na tuto skutečnost Česká konfederace v úvodu poukazuje, zároveň je však autory textu zdůrazněno, že v České konfederaci dochází k podrobnější a komplexnější právní úpravě vztahů mezi jednotlivými zeměmi českého státu. Toto mělo svůj hluboký juridický a politický význam a dopad.

Generální sněm v Praze byl zahájen 8. července roku 1619 slavnostními bohoslužbami v kostele Největší Trojice na Újezdě. Samotné jednání pražského generálního sněmu vyvrcholilo 31. července.¹⁸ Delegace z jednotlivých zemí jednaly od časného rána o předloženém konfederčním textu. Jednání probíhala nejdříve odděleně v rámci jednotlivých delegací. Teprve v 10 hodin se shromáždili zástupci všech historických zemí v soudní světnici na Pražském hradě. Zasedání se účastnili i kníže Minsterberský, hrabě z Hohenlohe a krnovský markrabě Jan Jiří. Jednání zahájili prezident direktoria Václav Vilím z Roupova, který hovořil česky a Jáchym Ondřej Šlik, jeden z hlavních iniciátorů vytvoření České konfederace. Šlik mluvil německy, zvláště kvůli zástupcům ze Slezska a obou Lužic a deputaci rakouských stavů, kterou vedl významný rakouský politik a diplomat J.E. Tschernembl. Po přečtení textu konfедераční listiny v českém jazyce sekretářem direktoria Benjaminem Fruweinem a v německém jazyce německým sekretářem Kašparem Lukem, došlo k hlasování o konfederaci. Všichni zástupci stavů byli vyzváni Václavem Vilémem z Roupova, aby vykonali slavnostní konfедераční přísahu. Češi a Moravani přísahali v jazyce českém, zástupci Slezska a Lužic v jazyce německém. Formule přísahy byla nedílnou součástí textu České konfederace. V průběhu přísahy byly na Pražském hradě otevřeny okna a dveře, což mělo symbolický význam. Šlo o záležitost týkající se celého státu a přísaha se měla rozletět po celé zemi. Po přijetí České konfederace stvrdili účastníci historického zasedání generálního sněmu její text podpisy a pečeti.

Česká konfederace byla přijata v době politicky dynamické, kdy došlo k vyhranění stanovisek a názorů jednotlivých politických skupin ve státě i v celé Evropě. Podle mínění jedněch byla doba příznivá k vypracování a k přijetí zásadního zákona státu-ústavy spočívající na principu federativním, podle mínění druhých nebyly podmínky v zemi ještě zdaleka takové, aby odůvodnily přijetí tak závažného dokumentu. Zastánci prvního

stanoviska byli například Jáchym Ondřej Šlik a Václav Budovec z Budova.¹⁹ Reprezentantem druhého krajního stanoviska byl moravský hejtman Karel starší ze Žerotína.²⁰

— Text České konfederace byl připravován v domě Bohuslava z Michalovic. O celkové koncepci konfедераční listiny se radili zástupci českých stavů s deputacemi inkorporovaných zemí i s delegací z Rakous.²¹ Rýsovala se zde možnost vytvoření sjednocení státu na širší teritoriální základně, jakési středoevropské organizace států bez účasti Habsburků.²² Původní širší pojetí konfederace jako svazku českého státu a některých dalších středoevropských zemí se však posléze zúžilo na konfederaci českých zemí, která měla být postupně rozšiřována.²³

Text České konfederace obsahoval 100 článků a její obsah a rozčlenění do jednotlivých tématických celků odpovídaly zcela jistě předem stanovené formě. Svoji povahou se dělily články konfедераční listiny zhruba na dvě skupiny. Jedna z nich se dotýkala přímo otázek víry a druhá, použijeme-li moderní terminologie, samotných ústavních základů státu. Problematika vyznání ovšem zasahovala i do článků majících primárně charakter státoprávní. V České konfederaci byly řešeny vztahy mezi jednotlivými sjednocenými zeměmi, finanční otázky, volba panovníka, byla zde stanovena práva států, zakotvena pravidla obsazování nejvyšších zemských úřadů a řešena otázka obrany státu. Česká konfederace spočívala na zásadě, že všechna moc ve státě je v rukou evangelických stavů a konstituovala tak vlastně evangelický stát. Princip stavovství se promítl do mnoha článků konfедераční listiny. Přímo klasicky byl vyjádřen v článku č. 57, kde bylo stanoveno, že stavy se nemají vzájemně utiskovat a rušit se ve výkonu svých práv a privilegií. Rovnováha v mocenské hierarchii stavové-panovnické, respektive panovnické-stavové, dodržovaná víceméně v období stavovské monarchie zde byla výrazně narušena ve prospěch stavovské evangelické složky v českém státě.²⁴ V České konfederaci našla odraz i jedna ze základních myšlenek monarchomachismu- učení o oprávněném odporu poddaných proti panovníku-tyranu-, totiž že v případě porušení povinnosti panovníka vůči stavům, jsou stavy v souladu s článkem 30 České konfederace ipso facto zproštěny svých povinností vůči panovníku.

— Svým obsahem i formou vycházela Česká konfederace z domácích i cizích vzorů. Pokud se týká domácích vzorů inspirovali se autoři České konfederace prameny právní, ale i politické povahy. Na jedné straně to byly například sbírky zemského práva a sněmovní usnesení (zejména sněmovní usnesení z roku 1547)²⁵, na druhé straně husitské manifesty, které měly výrazně politický charakter, byť v mnoha případech zahalený náboženskými formulacemi. Do mnoha husitských manifestů totiž pronikla myšlenka monarchomachismu, která je jasně formulována v článku č. 30 i v úvodu České konfederace, a která nepochybně ovlivnila i ustanovení o defenzorech a jejich kompetenci. V husitských manifestech byla tato myšlenka vyjádřena v sakrální rovině, jako myšlenka o povinnosti (nejenom tedy právu) husitů postavit se proti každému, tedy i panovníku, který by chtěl vystupovat proti jejich víře. Zcela konkrétně je v manifestech kritizován Zikmund, proti kterému husité vyzývají k odporu a nechtějí ho přijmout za českého krále.²⁶

Myšlenky husitských manifestů se odrazily i na jednáních husitských sněmů. Na památném sněmu v Čáslavi v červnu 1421 byl Zikmund prohlášen za nehodného české koruny a ke čtyřem pražským artikulům byl dokonce připojen artikul pátý, v němž se účastníci sněmu rozhodli neuznávat Zikmunda za českého krále.^{26a}

Ideovým východiskem České konfederace byly také stavovské apologie, zejména druhá, dále pak Rudolfův Majestát a Porovnání. Oba tyto dokumenty měly povahu zákona a současně měly charakter výrazně politický.

Nelze zcela vyloučit, že některá ustanovení České konfederace, například o vzájemné pomoci sjednocených zemí, o defenzorech atp. byla přímo ovlivněna mírovým projektem českého krále Jiřího z Poděbrad z let 1462 - 1464²⁷ (články č. 3, 4, 6 aj.), zejména jeho úvodní částí. Cílem mírového projektu byla ochrana míru v Evropě a na jeho základě mělo dojít k vytvoření mezinárodní organizace Unio, ve které by byly zastoupeny jednotlivé země. V České konfederaci byla řešena otázka formy českého státu a sice na principu federativním. Oba dokumenty vznikaly ve zcela jiných historických podmínkách a motivace jejich vzniku byla zcela rozdílná, přesto však nelze vyloučit na základě srovnání obou textů jistou myšlenkovou vazbu mezi oběma dokumenty. Ve zprávách z Benátek o jednáních Antonia Mariniho s francouzským králem Ludvíkem XI. v zimě na přelomu let 1462 - 1463 je zmíněno, že předmětem jednání s Francií byla Confederatio, kterou měl francouzský král uzavřít s králem českým.²⁸ Je zde tedy užit termín, kterým byl nazván svazek historických zemí v ústavě českého státu z roku 1619- Konfederace.

Na obsah České konfederace mělo vliv i konfедераční hnutí v Nizozemí a ve Švýcarech.²⁹ Toto hnutí velmi silně ovlivnilo konfедераční snahy v českých zemích, jejichž výsledkem byla právě nová ústava českého státu. Ideovým východiskem byla nepochybně listina o Utrechtské unii z roku 1579,^{29a} kde nalézáme formulace, které byly zřejmě podkladem některých pasáží České konfederace (například ustanovení o vzájemné pomoci a podpoře sjednocených provincií). Připomeňme, že Utrechtská unie byla obranným spolkem proti Španělsku a základem nezávislých Spojených provincií nizozemských- pozdějšího Holandska.

Pokud se týká Švýcarska,³⁰ skládalo se v 16. století (až do roku 1798) ze 13 kantonů, ke kterým příslušely ještě tzv. zugewandte Orte a poddané oblasti spravované přímo kantony. Švýcarsko bylo jakousi šlechtickou federativní republikou bez společné vrchní vlády. Kantony byly více méně autonomní jednotky, vůdčím kantonem se stal postupně Curich (tzv. Vorort), který vypisoval společné sněmy pro konfederaci a zajišťoval některé věci společné celému spolku (například otázky obrany). Český stát se se svými konfедераčními plány blížil spíše nizozemskému modelu, kde vazby jednotlivých provincií mezi sebou byly pevnější povahy než tomu bylo ve Švýcarech. Švýcarské kantony měly svoji samosprávu, byly suverenní a měly povahu demokratických republik se silnými aristokratickými rysy. Švýcarská konfederace neměla společnou ústavu, Severní nizozemské provincie naproti tomu přijaly dohodu o Utrechtské unii, která měla ústavněprávní povahu. Podobně i úmluva o České konfederaci byla ústavněprávního charakteru. V čele nizozemských provincií spojených v Utrechtskou unii stál místodržitel, v čele zemí spojených v Českou konfederaci stál český král. Ve sjednocených zemích v Českou konfederaci byla zachována kontinuita historické formy královské vlády. V Čechách se ovšem ojediněle objevily náznaky republikánských myšlenek, ve kterých se skrývala možnost vybudovat šlechtickou oligarchickou republiku (Petr Milner).³¹ Její rysy koneckonců konfederace měla, i když instituce krále zůstala zachována.

Název konfederovaných zemí- Česká konfederace- upomíná na úmluvu o Varšavské konfederaci z roku 1573.³² V případě Varšavské konfederace však jde o dokument prioritně náboženské povahy, založený na augspurské konfesi, podobný Rudolfovu Majestátu

a Porovnání z roku 1609. Varšavská konfederace představuje spojení několika velkopolských území. Byla přijata na varšavském sněmu a zaručovala náboženskou svobodu. Z katolíků se připojila ke konfederaci pouze mizivá menšina. Smlouva byla schválena po smrti krále Zikmunda Augusta v roce 1573 a nový panovník Jindřich z Valois tuto smlouvu potvrdil až dodatečně. Účelem uzavření Varšavské konfederace byla podobně jako v případě České konfederace ochrana evangelické víry. Česká konfederace, jak vyplývá z úvodu i z jednotlivých jejích článků, se ovšem neomezovala pouze na ochranu evangelické víry. Její cíle byly dalekosáhlejší, šlo zde rovněž o společnou ochranu před nepřitelem a ochranu stavovských svobod a privilegií. Česká konfederace byla také dokumentem ústavněprávní povahy, upravovala formu státu a zasahovala téměř do všech oblastí státoprávního života v Českém království. Ovšem i Varšavská konfederace se dotýkala alespoň letmo některých otázek světského charakteru (například ochrany pohraničních zámků). Dále se pak zabývala i záležitostmi majetkoprávními (dluhy, majetkové zápisy atd.). Velmi významným je ustanovení o povinnosti všech zachovávat "spravedlivý pořádek" v zemi. Varšavská i Česká konfederace vycházejí z principu volební monarchie a v obou je zakotveno právo na odpor.³³ Ani jedna z nich se nezabývá postavením poddaného lidu a vychází pouze vstříc zájmům stavů.

Česká konfederace byla i podle rady rakouského diplomata J.E. Tschernembla, který se velmi angažoval v českém konfедераčním hnutí, z počátku omezena pouze na země České koruny. Tschernembl sám, v souladu se svým původním záměrem, stejně jako mnozí zástupci českého stavovského odboje (Bohuslav z Michalovic, Martin Fruwein, Jan Jessenius) však počítali s rozšířením konfederace i na další evropské země.³⁴ K vybudování širokého svazku zemí v rámci Evropy (evropská konfederace) mělo dojít postupně, neboť celková situace ve střední Evropě by těžko dovolovala realizaci tak velkorysého záměru najednou. K uzavření česko - rakouské konfederace došlo v srpnu roku 1610, tedy v krátké době po přijetí textu České konfederace. Na počátku roku 1620 se pak uskutečnila konfederace s Uhrami, o jejíž uzavření se z české strany zasloužili zejména Jan Milner a Pavel Ješín, kteří vyjednávali se zástupci Gabriela Bethlena.³⁵

Na generálním sněmu roku 1620 se zasazovali o konfederaci se severním Nizozemím, Dánskem, Švédskem, Benátkami a hanzovními městy mladší příbuzný Jáchyma Ondřeje Šlika Jan Albín Šlik a Vilém z Roupova.³⁶ Stavové přímo uložili na tomto sněmu českému králi Bedřichu Falckému, aby jednal o zapojení Nizozemí do České konfederace. Čeští stavové usilovali o užší spojení s Nizozemím, neboť severní Nizozemí představovalo jednu z předních protestanských zemí sympatizujících s českými stavy. Také ze zahraničí jsou doloženy zprávy o úsilí českých stavů zbudovat konfederaci na širším teritoriálním základě. Po volbě Bedřicha Falckého českým králem sděluje dne 13. září roku 1619 anglický vyslanec v Haagu Dudley Carleton státnímu sekretáři Nauntonovi do Anglie, že čeští direktori mají velký zájem o spojení v konfederaci s Nizozemím a s hanzovními městy.³⁷ V tomto směru vyjednával tak s Haagem bratr Jana Milnera, český diplomat Petr Milner, který se zasazoval i o uzavření konfederace s hornorakouskými stavy.³⁸

Představy o zbudování konfederace na širším územním základě se objevily v Evropě již před rokem 1620. Pokud se týká Benátek, existovaly k nim v našich zemích vřelé sympatie. Krištof Harant z Polžic a Bezdrůžic se ve svém cestopise, který vyšel v Praze roku

1608, obdivuje benátskému státnímu zřízení. V Benátkách byla v rovnováze moc stavů s mocí vladaře. Harant zde tak nepřímo prosazuje ideál stavovského státu a kritizuje panovnický absolutismus.³⁹

c) Předběžný návrh textu České konfederace z roku 1619

V edici pramenů ke třicetileté válce od Ch. d'Elverta je obsažen německý text České konfederace odlišující se v mnohých směrech od českého znění České konfederace⁴⁰ a od německé verze konfедераční listiny obsažené v edici Documenta Bohemica Bellum Tricennale. S největší pravděpodobností je text České konfederace z d'Elvertovy edice původním návrhem České konfederace, který doznal ještě do svého projednávání koncem července roku 1619 podstatné změny. Český text konfederace a německé znění v Documenta Bohemica jsou prakticky shodné. Srovnáme-li tyto dva texty s Českou konfederací v d'Elvertově sbírce po stránce formální, na první pohled vidíme, že konfедераční text u d'Elverta je rozsahem menší. Oproti 100 článkům konečné verze české ústavy obsahuje původní návrh pouze 84 článků, vlastně pouze 83, neboť článek 82 v textu chybí. Článekům předchází, stejně jako v konečné verzi, rozsáhlý úvod. Je ovšem třeba konstatovat, že některé články návrhu byly v konečné verzi rozpojeny a vznikly tak články dva.

Při srovnání návrhu textu konfederace s konečným zněním konfедераční listiny po stránce obsahové článek po článku, docházíme k závěru, že některé otázky nejsou v návrhu upraveny a v konečné verzi je na ně pamatováno, a naopak, že některá ustanovení nebyla z návrhu do konečného znění přejata. Vystávají zde pak samozřejmě otázky, z jakého důvodu se tak stalo.

Jedním ze závažných rozdílů předlohy a ústavy v konečné verzi byla formulace ustanovení o obsazování některých nejvyšších úřadů v zemi výhradně evangelíky (v obou dokumentech je použit termín evangelík na rozdíl od méně radikálního pojmu podobojí, jak se s ním setkáváme ještě v Rudolfově Majestátu). V předloze jde o článek č. 10, v konečné verzi o článek č. 16. Podle předlohy měli být v Čechách z řad evangelíků jmenováni nejvyšší purkrabí, nejvyšší kancléř, nejvyšší písař, podkomoří a hofrychtéř, na Moravě zemský hejtman, ve Slezsku vrchní hejtman, všichni hejtmané a kancléři v dědičných knížectvích a v obou Lužicích oba zemští fojtové. V konečném znění měli být v Čechách z řad evangelíků ještě navíc jmenováni oba dva karlštejnští purkrabí, mincmistr, hejtman Hradu Pražského, prezident komory, prezident rad nad apelacemi, jeden podkomoří a nejvyšší písař, v Lužicích zemští hejtmané a sudí. Podle předlohy byl tedy počet úředníků, kteří museli být jmenováni z řad evangelíků daleko menší než podle konečného znění České konfederace. Autoři původního návrhu patrně počítali při sněmovním projednávání konfедераčního textu s možným vystoupením katolíků proti konfедераční listině. Proto koncipovali jeden ze stěžejních článků České konfederace o obsazování zemských úřadů evangelíky v předloze poměrně mírně. Ke změně článku, kterým se rozšiřuje počet úředníků, kteří museli být evangelické víry, došlo s největší pravděpodobností v souvislosti s mocenským a politickým posílením protestanského tábora oproti katolickému.

V předloze se článek č. 10 dotýká i problematiky měst (je zde stanoveno, že primas musel být evangelického vyznání), v konečné verzi se o obsazování úřadu primase hovoří v článku č. 18, který je věnován ustanovování městských rad. V konečné verzi je k problematice obsazování městských rad navíc stanoveno, že ve městech s dostatkem osob evangelického vyznání mají být do městských rad dosazováni pouze evangelíci (čl. č.19). V předloze je ovšem daleko důrazněji než v konečné verzi požadována k výkonu zemských a městských úřadů kvalifikace, to znamená jistý rozhled, vzdělání a praxe (např. čl. č. 12). V konečné verzi se více zdůrazňovala otázka víry a stupeň kvalifikace byl ponechán poněkud stranou.

Předběžný návrh i konečné znění České konfederace zakotvují shodně, že cizozemci nemají zastávat vysoké úřady, v konečné verzi je ještě uvedeno, že cizozemci nemají být dosazováni ani do církevních úřadů (čl. č. 11). Česká konfederace dovádí myšlenku superiority evangelíků do konce a stanoví, že duchovní podjednou si nesmějí osobovat "vrchnost" nad evangelíky jak ve věcech duchovních, tak ve věcech světské povahy (článek č. 15).

V konečném znění České konfederace je daleko podrobněji upravena otázka volby panovníka (v návrhu se volby krále dotýká článek č. 15). V České konfederaci se nachází ustanovení č. 28, kde je stanoveno, že každá konfederovaná země má při volbě krále jeden hlas (Morava, Slezsko, Horní a Dolní Lužice) s výjimkou Čech, které měly hlasy dva. V případě rovnosti hlasů rozhodoval los. Podle konečného znění České konfederace svolávali generální sněm za účelem volby krále čeští defenzorů (čl. č.27).

Pokud se týká ustanovování defenzorů do jejich úřadu, je v předloze konkrétně stanovena lhůta, ve které měl být na uprázdněné místo defenzora zvolen evangelickým stavem nový defenzor. V předloze je stanovena lhůta čtyř neděl (čl. č. 44), podle konečné verze se tak mělo stát co nejdříve (čl. č. 60).

V konečném znění České konfederace je daleko podrobněji uvedena konkrétní výše vzájemné vojenské pomoci konfederovaných zemí. V předloze není na rozdíl od konečné verze uvedena konkrétní výše vojenské pomoci, hovoří se zde o ní pouze v obecné rovině. Konečné znění konfедераční listiny je v části věnované vojenským otázkám dokladem formování se jednotné armády a jednotného vojenského velení (čl. č. 81 a 85). Konečná verze dále navíc stanoví, že v případě, kdyby vojenská pomoc v rámci stanovené výše nepostačovala k porážení nepřítele, jsou konfederované země povinny co nejdříve "svou nejvyšší moc" přispět napadené zemi na pomoc (čl. č.80). Oba dokumenty se zabývají velmi podrobně řešením případu napadení nepřítelem více než jedné konfederované země současně.

V článku č. 57 České konfederace je jasně uvedeno (podobný článek není obsažen v předloze), že jeden stav nesmí omezovat stav druhý ve výkonu jeho práv. Je zde položen důraz na stavovský charakter české feudální společnosti.

V konečném znění České konfederace jsou navíc zařazeny i články týkající se majetkoprávních věcí, například je zde upravena otázka "propuštění" dědictví z jedné konfederované země do druhé (článek č. 37). Jedním z mála artikulů upravujících problematiku související s poddanstvím je článek č. 38 (v předloze bychom podobné ustanovení marně hledali), o "výhostech", které byly nutné k tomu, aby se poddaní mohli ucházet o přijetí do poddanství u jiné vrchnosti v rámci konfederovaných zemí.

Konečná verze konfедераční listiny se také zabývá dobou sněmování (předloha tuto otázku pomějí) a stanoví, což je velmi racionální, že žádný sněm nesmí trvat déle než dva týdny. Jen ve výjimečných případech, uznají-li to stavové za nutné, mohou sněmy trvat déle než 14 dní (článek č. 96).

Zajímavé je ustanovení č. 99 České konfederace, jehož znění rovněž v předloze nenacházíme "Naposledy na jaký způsob Erbanunkové s Jich Mtmi kurfiršty a jinými okolními zeměmi obnovení býti měli, má to při nejprv příštím sněmě uváženo a na místě postaveno býti."

V předloze se také nenachází článek odpovídající článku č. 98 konečného znění České konfederace. V tomto článku je stanoveno, že budoucí usnesení stavů včetně České konfederace, mají být co nejdříve uváděna do praxe.

Článek č. 90 konfедераční listiny do jisté míry upomíná na článek č. 81 předlohy. Oba dva články jsou ovlivněny ideou monarchomachismu. Zevrubně je ovšem právo na odpor zakotveno v článku č. 19 předlohy, tento článek prakticky odpovídá článku č. 30 konečné verze. V konečném znění je v článku č. 90 stanoveno, že kdokoli ze stavů by chtěl vystupovat proti Rudolfově Majestátu a České konfederaci má být za pomoci všech sjednocených zemí "přidržán" k poslušnosti. V článku č. 81 předlohy se hovoří o panovníku, který je povinen zachovávat Českou konfederaci. Logickým pokračováním tohoto článku je pak následující článek předlohy (č. 83), podle kterého má král podporovat celou svou vahou konfederované země. Jednotlivé konfederované země byly v souladu s původním konfедераčním návrhem oprávněny hájit svá práva a privilegia všemi prostředky. Není zde stanoveno vůči komu mohly konfederované země tyto všechny prostředky použít. Z kontextu lze však dovodit, že tyto prostředky k hájení svých práv mohly země použít vůči každému, tedy i vůči panovníku. Pod pojmem země lze s největší pravděpodobností chápat stavy těchto konfederovaných zemí. Právo na odpor vůči panovníku je v článku č. 81 předlohy zakotveno spíše nepřímou formou, přesto však lze říci, že předloha byla v uplatnění myšlenek monarchomachismu radikálnější než konečná verze.

Připomeňme v této souvislosti článek o obsazování zemských úřadů evangelíky, který byl v konečné verzi České konfederace formulován radikálněji než v původním návrhu (článek č. 16 konečné verze, článek č. 10 předlohy). Právo na odpor je zase naopak ostřeji vyjádřeno v předloze. Zmírnění legislativní úpravy práva na odpor v České konfederaci bylo s největší pravděpodobností zapříčiněno nejednotností názorů v této otázce i mezi samotnými protestantskými stavy. Zřejmě to byly taktické důvody, které motivovaly zdrženlivý postoj většiny evangelických stavů k použití práva na odpor proti panovníku. Mnozí stavové nechtěli oproti Habsburkům zastávat jednoznačně negativní stanovisko a nechávali si tak do budoucna otevřenou cestu k případnému vyjednávání s Habsburky.

Ve srovnání s konečnou verzí České konfederace se nachází v předloze několik článků, které do konečného znění pojaty nebyly. Jde například o článek č. 73 předlohy, podle kterého měly být zrušeny lichvářské smlouvy, část majetku získaná na základě těchto smluv měla být ponechána legitimním dětem osoby, která tento majetek vlastnila. Další část (není uvedeno jak velká) měla být rozdělena na dvě poloviny, jedna měla připadnout městu, kde tato osoba žila, druhá měla být vynaložena na účely defenze.

V článku č. 74 předlohy se objevují náznaky vytvoření jednotné mince v rámci konfederovaných zemí. Prakticky mělo dojít ke "zlehčení" mince. Článek č. 75 předlohy sledoval zamezení pohybu peněz ven ze země. Způsob zamezení pohybu peněz ze země měl být upraven zvláštní právní normou. Ten, kdo toto ustanovení týkající se měny porušil, byl povinen zaplatit pokutu. Není řečeno v jaké výši, ani jakým způsobem se vyměřovala. Polovina pokuty měla jít ve prospěch "domovského práva" viníka a druhá polovina ve prospěch defenzorů, tedy prakticky ve prospěch protihabsburského odboje. Ve zmíněných ustanoveních spatřujeme i náznak formování se celních předpisů.

Závěrečný článek návrhu (článek č. 84) stanoví podobně jako článek č. 100 konečné verze, který je jakýmsi interpretačním pravidlem, že do budoucna nesmějí být přijímány žádné právní normy, které by byly v rozporu s obsahovou stránkou České konfederace a Rudolfova Majestátu.

V článku č. 84 předlohy (v České konfederaci se podobné ustanovení nenachází) je dále stanoveno, že v případech těžkých zločinů spáchaných některým z příslušníků stavů, mají defenzoři podat žalobu k zemskému soudu, který byl oprávněn ve věci rozhodnout. Odvolání proti jeho rozsudku nebylo přípustné. Článek nepředstavuje žádné novum oproti běžné praxi, o trestných činech šlechty rozhodovaly již dříve zemské soudy. Z článku předlohy ovšem jasně nevyplývá, (neboť se zde nehovoří o stavech) zda se ustanovení netýká též pachatelů těžkých trestných činů z řad měšťanů, kteří podléhali podle dosavadní právní úpravy a praxe městským soudům. Nové ovšem je, že defenzoři, případně stavové a zřejmě i měšťané, byli oprávněni podat žalobu k zemskému soudu. Ze stavů tak mohl učinit kdokoli, tedy i osoba, která nebyla poškozena. Podle dosavadní právní úpravy v zemském právu se řízení před zemským soudem zahajovalo na základě žaloby příslušníka šlechty, který se cítil ve svých právech poškozen. Výjimečně se řízení zahajovalo na základě žaloby měšťana v souladu s právní úpravou ve Svatováclavské smlouvě. V ustanovení článku č. 84 předlohy je kladen opět důraz na institut defenzorů, kteří měli vystupovat v řízení jako veřejní žalobci. Článek je ovšem formulován jen velmi mlhavě a vyvolává tak celou řadu otázek.

Závěrem lze konstatovat, že pokud se týká ustanovení ekonomické a finanční povahy, je předloha obsahově bohatší než konečná verze České konfederace a blíží se v tomto směru znění česko-uherské konfederace z počátku roku 1620, která rovněž obsahovala ustanovení zabývající se obchodními a finančními vztahy. V této části je předloha progresivnější než konečné znění České konfederace.

V d'Elvertově pramenné sbírce je obsažen i dokument se zvláštními artikulemi týkajícími se pouze Čech. Jde o 27 artikulů, prakticky pouze o 26, neboť u č. 13 je poznámka *omittatur*⁴¹, které chtěli čeští stavové zřejmě připojit k textu České konfederace. Artikule se podobají svojí formou i obsahem zvláštním článkům jednotlivých konfederovaných zemí ze září roku 1619, doplňujícím text České konfederace. K přijetí českých zvláštních článků však nedošlo patrně proto, že zásadní věci obsažené v navrhovaných artikulech byly řešeny v České konfederaci a sněmovním usnesení z roku 1619 a promítly se také do zvláštních článků jednotlivých sjednocených zemí.

Návrh zvláštních artikulů pro Čechy upravuje v první řadě otázku víry. Z Rudolfova Majestátu bylo převzato ustanovení, že protestanté mají mít ve své správě Akademii. Konečný text České konfederace toto výslovně neuvádí, ale odvolává se na několika místech na Rudolfovův Majestát, jehož platnost tím znovu potvrzuje. České artikule dále

stanoví, že při projednávání královských propozic na zemském sněmu "má se zůstatí" na stanovisku, které zaujmou stavové ke královské propozici (článek č. 10). Priorita stavů ve společnosti je zde jasně zakotvena.

V článcích č. 11 a č. 12 je uvedeno, že vedle kancléře a vícekancléře mají v české kanceláři působit výhradně sekretáři evangelické víry.

V dalších článcích je (čl. č. 16 a 17) je výslovně zakotveno, že ve městech nemají nadále vykonávat svoji činnost královští hejtmané a rychtáři, a že veškeré městské záležitosti mají řešit do budoucna městské rady. V článcích č. 21 a 23 je uvedeno, že česká kancelář nemá být podřízena dvorské komoře, a že města nepodléhají královské komoře, ale jsou samostatným stavem.

Ve zvláštních českých artikulech se setkáváme prakticky pouze se třemi články, které nebyly do České konfederace zařazeny. V článku č. 26 byl kladen důraz na ochranu hraničních území, zejména na západě Čech a hovořilo se tu o nutném vybavení některých měst hraničních pásem municí a vojenskými hlídkami. Ochrana hraničních území je zakotvena až v česko-uherské konfederaci, zde jde ovšem o ochranu východních hranic Uher- ochranu před případným tureckým nebezpečím.

Podle článku č. 19 českých artikulů nesmělo být podle staré právní zásady královské zboží zcizeno. Pokud však bylo zatíženo dluhy, za které ručila povinně královská města, mohlo dojít k jeho prodeji⁴². Část peněz z prodeje měla být poskytnuta na vyrovnání královských dluhů věřitelům a část finančních prostředků utržených z prodeje by použili direktori na vojenské účely. V článku není sice stanoven zákaz povinného ručení královských měst za dluhy panovnicka, ale celková koncepce tohoto článku fakticky proti povinnému ručení královských měst směřuje.

Zvláštní české artikule věnují velkou pozornost otázce materiálního zabezpečení stavovského povstání. Vedle již zmíněného článku č. 19 je to článek č. 18 (třetí článek jehož paralelu rovněž v České konfederaci nenacházíme). Podle tohoto článku byli stavové povinni půjčit direktorům peníze k účelům obrany země, prakticky na podporu stavovského povstání. V článku je jasně stanoveno, že finanční prostředky mají být vynaloženy nejen na obranu evangelické víry, nýbrž i na ochranu stavovských politických privilegií a svobod.

Je chybou autorů České konfederace, že otázku materiálního zabezpečení protihabsburského povstání nechali v konečném znění České konfederace poněkud stranou pozornosti. Stalo se tak patrně z důvodů, aby příliš konkrétním normováním finančních povinností nebyli sami evangeličtí stavové "postiženi" a nebyli právně zavázáni k majetkové podpoře stavovského povstání.

Poznámky

1. K recesům srv. *Prameny k dějinám státu a práva v Československu*, Praha 1967, část II, uspořádal K. Malý, s. 357-8, zde jsou zmíněny právní akty, které předcházely České konfederaci.

a) Smlouva mezi direktory Království českého a stavy moravskými ze dne 5. července 1619.

b) Reces vydaný českými direktory zástupci stavů slezských 22. dubna 1619.

c) Reces vydaný českými direktory zástupcům stavů dolnolužických z 28. května 1619.

d) Reces vydaný českými direktory stavům hornolužickým 18. července 1619.

Znění recesů viz 54 C 152 St. knihovny ČSSR- smlouva s Moravou s. C IIII-n., reces pro Slezsko, s. CXIII-n., reces pro Horní Lužici, s. CXXIX-n., reces pro Dolní Lužici, s. C XXI-n.

2. P. Skála III, s. s. 107-8 (Tieftrunk), v roce 1984 vyšla v praze nová edice Historie české pořízená J. Janáčkem.
3. Tamtéž, s. 109-110 (Tieftrunk).
4. P. Skála III, s. 133-4, nová edice Janáčkova, s. 144. Srv. Fr. Kameníček, Zemské sněmy a sjezdy moravské, Brno 1902, II, s. 505-6, viz Documenta bohemia bellum tricennale illustrantia (J. Polišenský, M. Toegel), II, Praha 1972, s. 121-23 (11. květen 1619- evangelické stavy moravské stavům Českého království oznamují, že přistupují ke svazu Moravy s Čechami, a že chtějí vyslat své zástupce k podpisu konfедераční smlouvy).
5. Fr. Kameníček, II, s. 506. Documenta bohemia, II, s. 119-20, Povstání na Moravě v roce 1619, Z korespondence moravských direktorů, L. Urbánková, Praha 1976, s. 49-51 (cit. s. 50).
6. Povstání na Moravě, s. 60-n.- Instrukce moravských direktorů vydaná zvláštním posílům, vyslaným vyjednávat se stavy Království českého (přiložena plná moc k jednání) - 13.5. 1619. Obsah této instrukce se stal zřejmě podkladem i pro smlouvu uzavřenou mezi direktory Království českého a stavy moravskými dne 5. července.
7. Členy moravského poselstva byli dále Krištof z Říčan, Jan Čejka z Olbramovic, Jan starší Odkolek z Oujezdce, Jindřich Voříšek z Jemník, Abrahám Kolkrejt z Znojma a Martin Lipolt z Jihlavy.
8. Karel starší ze Žerotína, Z korespondence, (N. Rejchrtová), Praha 1982, s. 17.
9. P. Skála, III, s. 215-6.
10. Otázka "zasedacího pořádku" byla řešena již v právní knize Ondřeje z Dubé a v Knihách devaterých Viktorina Kornela ze Všehrd. V důsledku sporů o sedání v lavicích na zemském soudě byl uzákoněn Vladislavem Jagellonským v roce 1497 pevný zasedací pořádek. Přisedící panského a rytířského stavu zasedali podle starobylosti rodu a podle let. Stejně i v zemských zřízeních jsou obsaženy články týkající se zasedacího pořádku nejvyšších zemských úředníků. Srv. Ondřej z Dubé CIB II/2, s. 358-n. Všehrd II-I, s. 12-14/II-1-1. II-1-2, s. 32-34, viz též VZZ (AČ V), čl. 1-2, 232-235, ZZ 1530 A I-1, I-2, ZZ 1549 A 10, A 13. K výtvarným dokladům zasedacího pořádku u většího zemského soudu viz B. Roučka, Výzdoba Klauďánovy mapy Čech a její obsah, Kartografický přehled XII, 1960, s. 40-69, zvl. s. 50- n. a L. Sršeň, Větší zemský soud v Čechách ve vyobrazeních 16. století, Časopis Národního muzea, r. 144, č. 3/4, 1975, s. 143-75
11. Fr. Kameníček, II, s. 655, čl. 34 České konfederace a s. 671 (moravské zvláštní články), čl. 8 a 9.
12. Srv. např. čl. České konfederace č. 56 a 57.
13. A. Gindely, Dějiny českého povstání léta 1618, I-IV, Praha 1870-1880, II, s. 42.
14. Tamtéž, s. 42-n.
15. Tamtéž, s. 47.
16. Pod pojmem Česká konfederace je třeba rozumět jednak ústavní listinu a jednak přímo svazek konfederovaných zemí. Českou konfederací se naposledy zabýval K. Malý. Změny státního zřízení v českém stavovském povstání, Folia Historica Bohemica, Praha 1985, 8, s. 63-n.
17. Srv. P. Skála, III, s. 188-n., Janáčkova edice, s. 159-n. a A. Gindely II, s. 131-n.
18. Srv. P. Skála III, s. 207-n. (zde o průběhu letního generálního sněmu 1619), Janáčkova edice, s. 171-n.
19. Srv. např. Karel starší ze Žerotína, Z korespondence (ed. N. Rejchrtová, Praha 1982), Václav Budovec z Budova píše svůj poslední dopis Karlu Žerotínovi- 17.5. 1619, s. 381-327. Viz J. Lukášek, Jáchym Ondřej hrabě Šlik, Praha 1913, s. 81.
20. Karel starší ze Žerotína, Z korespondence, Karel Žerotín Hartvíkovi ze Stitten, s. 322-327, zvl. s. 326.
21. J. Polišenský, Jan Jesenský-Jessenius, Praha 1965, s. 66.
22. Zd. Šolle, Mansfeld a české stavovské povstání, Strahovská knihovna 1972, 7, s. 80.
23. R. Stanka, Die böhmischen Conföderationsakte von 1619, Berlin 1932, s. 74-75.
24. Zde je možno spatřovat jistý projev "republikánských" tendencí (v českém státě nebyly příliš silné). Tyto tendence pronikají již v 16. století do stavovských programů, které směřovaly k oslabení moci panovníka ve státě a k posílení stavovské moci.
25. Srv. R. Stanka, cit. d., s. 7, viz Sněmy české II, 1546-47, Praha 1880 (snešení stavův učiněné na sjezdu v Praze, jenž byl zahájen o středopostí - 17. března 1547), s. 150-160. Šlo o tzv. "přátelské snešení" českých stavů. Toto snešení přijali opoziční stavové a bylo namířeno proti Ferdinandu I.
26. Husitské manifesty, Praha 1980, (ed. A. Molnár), srv. např. s. 67.
- 26a) Srv. J. Kejř, Husité, Praha 1984, str. 1984.
27. V. Vaněček, Všeobecná mírová organizace podle návrhu českého krále Jiřího z let 1462-1464 (text s. 61-n., český text na s. 71-n., Praha 1964.
28. Tamtéž, s. 39.
29. Documenta bohemia bellum tricennale, Praha 1971, s. 81, úvod J. Polišenského.
- 29a) K Utrechtské unii jako inspiračnímu zdroji České konfederace viz K. Adamová, K otázce konfедераčních snah v českém státě na počátku 17. století, Právněhistorické studie 1986, 27, str. 83-86.
30. G. Guggenbühl, Geschichte der Schweizerischen Eidgenossenschaft, I, Erlenbach-Zürich 1947, zvl. s. 432-n.
31. Srv. např. J. Polišenský, Nizozemská politika a Bílá hora, Praha 1958, s. 190.

32. M.Korolko, Klejnot swobodnego sumienia, Warszawa 1974, s. 7-8, 15, 17-18, s. 173-175- text Varšavské konfederace. Srv. též Dějiny Polska, Praha 1975 (H.Bulín, J.Mikulka ad.), s. 143-145.
33. M.Korolko, Klejnot etc., s.175.
34. H.Sturmberger, Georg, Erasmus Tschernembl, Zur Geschichte der Gegenreformation, Linz 1953, např. s. 151 a 180. Srv. J.Poliženský, Jan Jesenský-Jessenius, Praha 1965, s. 23, 66, 88.
35. J.Müldner, Mimoň pod panstvím Jana Myllnera z Milhauzu, zvl. otisk časopisu Bezděz, roč. V, 1934, č. 2-3, s.18. J.Poliženský, České dějepisectví předbělohorského období a pražská akademie, Acta Universitatis Carolinae, HUCP 1963, T. IV., F.2, s.133. Srv. A.Gindely II, s.260. Účast Jessenia na přípravných jednáních o uzavření česko-uherské konfederace je velmi pravděpodobná. Jessenius se účastnil sněmu v Bratislavě v červnu roku 1618 a na jaře roku 1620 zastupoval v poselstvu český stát na uherském sněmu v Bánské Bystrici, k tomu P. Skála, II, s. 67-n. Viz též Fr. Kavka, Bílá hora a české dějiny, Praha 1962, s. 238.
36. Historie o válce české (J.Poliženský), Praha 1964, s. 258-9.
37. J.Poliženský, Nizozemská politika, cit.d. s.190.
38. J.Petráň, Staroměstská exekuce, Praha 1971, s. 170.
39. J.Vlček, Dějiny české literatury, I, Praha 1951, s. 427.
40. Chr. d'Elvert, Beiträge zur Geschichte der Rebellion, Reformation des dreissigjährigen Krieges, Brünn 1867, Schriften 16, s.28- n. Zřejmě šlo o předběžný text České konfederace, jak vyplývá i z kontextu znění konfедераční listiny uveřejněné d'Elvertem. Text byl dán k posouzení slezským stavům, přičemž není zřejmé, zda Slezané do tohoto textu nějak zasahovali. Text pochází s největší pravděpodobností z počátku července roku 1619, jak lze dovodit přímo z d'Elverta, s. 49. Je ovšem třeba uvést, že velmi pravděpodobnou hypotézu o starším původu německého textu České konfederace uveřejněného d'Elvertem, lze jen těžko prokázat.
41. Tamtéž, s. 41-45.
42. Deskové statky nesměly být prodány v žádném případě.

Zur Frage der Annahme der Böhmischen Konföderation durch den Prager Generaltag im Jahre 1619

Karolina Adamová

Zusammenfassung

Im ersten Teil ihres Beitrags befasst sich die Autorin mit der Analyse der sog. Rezesse, die die böhmischen Stände den schlesischen, ober- und unterlausitzer Ständen in der ersten Hälfte des J. 1619 ausgegeben haben. Es wird auch der Inhalt des Vertrages behandelt, den die böhmischen Direktoren mit Vertretern der mährischen Stände Anfang Juli 1619 abgeschlossen haben. Ein Komplex der Rezesse, einschliessliche des Vertrages mit Mähren, den die böhmischen Direktoren den Ständen der inkorporierten Länder ausgegeben haben, bereitete den Boden für die Annahme der Böhmischen Konföderation - der föderativen Verfassung aller Länder der Böhmischen Krone - und bildete die rechtliche Grundlage der konföderativen Bewegung der Frühlings- und Sommermonate des Jahres 1619.

Im zweiten Teil des Beitrages analysiert die Autorin die Bedingungen der Annahme der Verfassung im Jahr 1619, den Inhalt und Ideenquellen dieser Verfassung.

Im dritten Teil wird eine eingehende juristische Analyse des Textes der Böhmischen Konföderation im Vergleich mit dem vorläufigen Entwurf dieses bedeutungsvollen verfassungsrechtlichen Denkmals vorgenommen. Es wird hier auf einige schwerwiegende Folgen war z.B. die Zahl der aus den Reihen der Protestanten zu ernennenden Angestellten wesentlich geringer, als es in dem endgültigen Wortlaut der Böhmischen Konföderation festgelegt war. Auf der anderen Seite war der Verfassungsentwurf in der Regelung des Widerstandsrechts der Stände radikaler als der definitive Text der Verfassung. Die Autorin sucht nach der Erklärung derartiger inhaltlicher Differenzen zwischen dem Entwurf und dem angenommenen Text der Böhmischen Konföderation. Zusammenfassend lässt sich feststellen, dass der Endgültige Text der Böhmischen Konföderation durchgearbeiteter und in mancher Hinsicht formulierungsmässig genauer als der ursprüngliche Wortlaut der Verfassung war.